

Zemlja u kojoj na izbore izađe manje od polovice birača je zemlja u dubokoj političkoj krizi. Ta kriza nije kriza vlasti, kako se obično, u kolokvijalnom govoru, poimlje pojam političke krize.

Redukcija političke krize na krizu vlasti najčešća je simplifikacija na koju se svodi pojam političke krize. Kriza vlasti odnosi se na funkcioniranje sustava vlasti i nju generiraju faktori unutar sastava same vlasti ili oblici interakcije sustava vlasti s društvom.

Sustav vlasti može biti homogen ili heterogen, može se sastojati od jedne stranke, malog ili velikog broja stranaka i vlast tako može biti formirana od tanke ili solidne većine zastupnika u nacionalnom parlamentu.

Što je više vladina koalicija homogena, što znači sastavljena od malog broja stranaka i nepodijeljena međusobno uzduž rascjepa koji karakteriziraju i samo društvo, a opozicija fragmentirana i utoliko u nemogućnosti da dovede u pitanje donošenje odluka u okviru vlade, utoliko će rjeđa biti pojava vladine krize.

Kriza vlasti ovisi i o odnosima koje politička klasa uspostavi s društvom i o vrsti odgovora koje ona uspijeva dati na pitanja i probleme koji proizlaze iz društva.

Konglomerat političkih snaga koji čini vladu može, tako, dati prednost onim pitanjima i problemima koje minimiziraju konflikt unutar svojeg sastava, u odnosu na odgovore koji zadovoljavaju zahtjeve društva. Takva kriza vlasti vodi u imobilizam, u bavljenje perifernim problemima uslijed čega rastu napetosti između vlade i političkog tijela.

No u ovom, hrvatskom slučaju poslije izbora politička kriza nije i neće se manifestirati kao kriza vlasti, jer je premoćna pobjeda HDZ-a nad glavnim oponentom, SDP-om, omogućila HDZ-u manevarski prostor za formiranje relativno kompaktne vlade koju podržavaju predstavnici nacionalnih manjina, što gura HDZ prema centru političkog spektra.

Ali politička kriza ne iskazuje se samo kao kriza vlasti, koje u ovom slučaju neće biti jer je

minimalna parlamentarna većina osigurana. Ona se iskazuje i kao idejna kriza, kao kriza osnovnih vrijednosti političkog sustava, u ovom slučaju hibridnog sustava nekonsolidirane demokracije s jakim elementima autoritarnosti, što pretvara hrvatsku demokraciju u "demokraturu", hibridni sustav demokracije i autoritarnog društva.

Potvrdu za to nalazimo baš u niskoj izlaznosti birača, ispod polovice ukupnog biračkog tijela. U Hrvatskoj je 2020. svega 46% birača izašlo na izbore, što je dovoljno za postavljanje pitanja legitimnosti političke vlasti koja se konstituira na temelju manjinskog opredjeljenja birača.

To znači da većina građana nema povjerenja u politički sustav i politiku kao aktivnost organizacije, funkcioniranja i donošenja odluka koje se tiču te ljudske zajednice.

Nemaju povjerenja u same idejne osnove vlasti, u demokraciju kao proces kojim se donose bitne odluke za opstanak te zajednice.

Građani nemaju povjerenja u politiku kao takvu i u političare koji bi se trebali baviti ostvarenjem općeg dobra u ime građana koji su ih birali.

Građani nemaju povjerenja u takvu demokraturu, koja boluje od patologija kao što su demagogija, hipokrizija, manipulacije, korupcija i klijentelizam, i konačno i samog političkog nasilja, najprije verbalnog, a potom i fizičkog.

Naravno, prema dogmatskom shvaćanju prava ovi su izbori legalni, jer ni zakoni ni Ustav ne propisuju kolika mora biti izlaznost birača na izborima. Takva permisivnost u odnosu na ponašanje birača baš omogućuje političkoj klasi da zadrži monopol vlasti i da njome manipulira, ako osigura čak i minimalnu većinu u parlamentu.

Političku klasu, ili političku elitu, kako je o njoj pisao talijanski politolog Gaetano Mosca, u ovome slučaju čini relativno mali broj političkih aktivista koji su hiperaktivni u sferi politike – što znači u političkim strankama – i iz koje se regrutira političko vodstvo zemlje.

U ovome slučaju kada su fanatizirani birači HDZ-a, nasuprot pasivnijim i indiferentnijim pristašama opozicije koji nisu izašli na izbore, uspjeli osigurati dovoljni broj glasova vodećoj stranci za pregovore o formiranju vlasti, od odlučujuće je važnosti kako će se ponašati izabrani koalicijski partneri u toj vlasti.

U ovome slučaju, garanti da hrvatska demokracija ne skrene u otvorenu diktaturu jedne konzervativne, retrogradne, klerikalne i nacionalističke političke orijentacije, jesu upravo izabrani koalicijski partneri, predstavnici nacionalnih manjina, u odsutnosti jake i artikulirane demokratske opozicije.

Bez obzira na unutarnju homogenost ili ne manjinskog konglomerata, ulazak dvojice iskusnih manjinskih političara u vladinu koaliciju mogao bi biti jedini tračak svjetla u ovom sumraku hrvatske demokracije, a to su veterani hrvatskog parlamentarnog života, Srbin Milorad Pupovac i Talijan Furio Radin.

Radin je zastupnik u parlamentu od 1992. godine, a Pupovac od 1995. i obojica su živi svjedoci rokamboleskih viraža hrvatske politike i iskusni lideri i zaštitnici svojih nacionalnih zajednica.

Obojica su doktori znanosti, što samo po sebi nije nikakva garancija u zemlji isprepisivanih doktorata, magisterija i lažnih diploma, ali njihov osobni integritet i nedvojbena proeuropska politička orijentacija, kao i protivljenje nacionalističkoj i rasističkoj politici jednog dijela hrvatske većine predstavljaju posljednju slamku spasa za ovu zemlju.

O njima, ali i o drugim predstavnicima manjina koji su na sebi osjetili svu pogubnost hrvatskog nacionalizma – a njima se pridružuje i predstavnik maltretirane romske manjine Veljko Kajtazi, ovisi koliko će unatoč idejnoj političkoj krizi, ova nova vlada uspjeti izvući se iz opasnosti učvršćenja demokracije, a s njom i autoritativnog vođe nove generacije, novog demokrata u licu Andreja Plenkovića.

Koliko će se demokrat premetnuti u autokrata ovisi i o opoziciji, kojih će u parlamentu biti više, od ekstremne, fundamentalističke desnice do radikalne ljevice.

Hoće li demokracija preživjeti u Hrvatskoj ovisit će umnogome i od artikuliranosti lijeve, demokratske opozicije, jer je za ekstremnu desnicu notorno da ona inklinira autoritarnim oblicima vlasti i nacionalističkoj diktaturi.

Iz tog anomalnog spoja predstavnika nacionalnih manjina u vlasti i stvarno demokratske opozicije okupljene oko grupacije Možemo i partneri može se očekivati da će pokušati spriječiti klizanje demokracije prema autokraciji.

I ako to ne bude dovoljno da se biračko tijelo i građansko društvo trgne iz letargije i apatije – crno nam se piše.

(Autograf.hr, autor: **Damir Grubiša**)